

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi perhehoitajain
3 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan perhehoitajalakeja muutettavaksi väliaikaisesti. Ennakoarvioiden mukaan vuoden 2010 elinkustannusindeksin pistelukua jouduttaisiin hintatason alentumisen vuoksi alentamaan. Elinkustannusindeksiin sidottujen perhehoidon kulu- ja käynnistämiskorvausten sekä perhehoitajan ja kunnan tai kuntayhtymän kesken solmitussa toimeksiantosopimuksessa sovittujen korvausten määrien alentumisen estämiseksi ehdotetaan, että perhehoidon kulu- ja käynnistämiskorvausten määräytymisen perusteena

käytettävän elinkustannusindeksin pistelukuna käytettäisiin vuonna 2010 poikkeuksellisesti samaa pistelukua kuin vuonna 2009. Pisteluku olisi 1750. Perhehoidosta maksettavien palkkioiden määräytymisperusteisiin ei ehdoteta muutoksia.

Esitys liittyy valtion vuoden 2010 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulevan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2010 ja olevan voimassa 31 päivään joulukuuta 2010.

PERUSTELUT

1. Nykytila

Perhehoidolla tarkoitetaan sosiaalihuoltolain (710/1982) 25 §:n mukaan henkilön hoidon, kasvatuksen tai muun ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä hänen oman kotinsa ulkopuolella yksityiskodissa. Perhehoitajista säädetään perhehoitajalaissa (312/1992). Perhehoitajalla tarkoitetaan perhehoitajain 1 §:n 1 momentin mukaan henkilöä, joka hoidon järjestämisestä vastaavan kunnan tai kuntainliiton kanssa tekemänsä toimeksiantosopimuksen perusteella antaa kodissaan sosiaalihuoltolain 25 §:ssä tarkoitettua perhehoitoa. Perhehoitaja ei ole työsopimuslain (55/2001) 1 luvun 1 §:ssä tarkoitettua työsuhhteessa sopimuksen tehneeseen kuntaan tai kuntayhtymään. Perhehoidossa on asiakkaita vuodessa arviolta noin 5 000 henkilöä. Määrä ei ole juurikaan vaihdellut viime vuosina. Perhehoitoon on sijoitettuna lapsia ja nuoria, vammaisia, mielenterveyskuntoutujia ja vanhuksia.

Perhehoitajalle maksettavasta hoitopalkki-

osta säädetään perhehoitajain 2 §:ssä. Palkkion perusteita ja määrää koskevat säännökset siirrettiin pysyvästi perhehoitajalle maksettavasta palkkiosta ja korvauksesta annetusta asetuksesta (420/1992, jäljempänä *perhehoitaja-asetus*) perhehoitajalakiin vuoden 2006 alusta voimaan tulleeella lainmuutoksella. Lain 2 §:n 1 momentin mukaan, jollei toimeksiantosopimuksessa ole toisin sovittu, perhehoitajalla on oikeus saada hoidosta palkkiota (*hoitopalkkio*). Vuoden 2006 tasossa hoitopalkkion määrä oli vähintään 300 euroa kalenterikuukaudessa. Pykälän 3 momentin mukaan hoitopalkkion määrä tarkistetaan kalenterivuositain työntekijän eläkelain (395/2006) 96 §:ssä tarkoitettulla palkkaker-toimella. Vuoden 2009 tasossa hoitopalkkion määrä on vähintään 336,41 euroa perhehoidossa olevaa henkilöä kohti kalenterikuukaudessa. Pykälän 2 momentin mukaan hoitopalkkiota ei makseta perhehoitoon sijoitettua omaa alle 18-vuotiasta lastaan hoitavalle henkilölle eikä henkilölle, joka on kieltäytynyt vastaanottamasta palkkiota. Hoitopalkkio

voidaan erityisestä syystä sopia maksettavaksi myös 1 momentissa säädettyä vähimmäismäärää pienempänä. Perhehoitajalain 4 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan toimeksiantosopimuksessa tulee sopia perhehoitajalle maksettavan hoitopalkkion määrästä ja suorittamisesta.

Perhehoitajalain 3 §:n 1 momentin mukaan, jollei toimeksiantosopimuksessa ole toisin sovittu, perhehoitajalle maksetaan korvaus perhehoidossa olevan henkilön hoidosta ja ylläpidosta aiheutuvista kustannuksista sekä hoidon käynnistämisestä aiheutuvista tarpeellisista kustannuksista. Lain 4 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan toimeksiantosopimuksessa tulee sopia perhehoidosta ja hoidon käynnistämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta sekä perhehoidossa olevan henkilön kalenterikuukausittaisen käyttövarojen maksamisesta.

Perhehoitajalain 3 §:n 2 momentin mukaan perhehoidossa olevan henkilön hoidosta ja ylläpidosta aiheutuvista kustannuksista perhehoitajalle maksetaan todellisten kustannusten mukainen korvaus (*kulukorvaus*). Kulukorvauksen määrä on vähintään 350 euroa perhehoidossa olevaa henkilöä kohti kalenterikuukaudessa. Määrä vastaa vuoden 2006 tasoa. Pykälän 7 momentin mukaan kulukorvausten määrät tarkistetaan kalenterivuositain vuoden alusta elinkustannusindeksin (lokakuu 1951 = 100) edellisen vuoden lokakuun vuosimuutoksen mukaisesti. Vuosittain tehtyjen tarkistusten jälkeen kulukorvausten vähimmäismäärä on vuoden 2009 tasolla ollut 375,08 euroa perhehoidossa olevaa henkilöä kohti kalenterikuukaudessa. Kulukorvaus voidaan erityisestä syystä maksaa myös säädettyä vähimmäismäärää pienempänä. Perhehoitoliitto ry:n arvion mukaan keskimääräisen kulukorvauksen määrä perhehoidossa olevaa henkilöä kohti on vuonna 2009 noin 475 euroa kuukaudessa.

Perhehoitajalain 3 §:n 3 momentin mukaan kulukorvauksen tarkoituksena on korvata perhehoidossa olevan henkilön ravinnosta, asumisesta, harrastuksista, henkilökohtaisista tarpeista ja muusta elatuksesta aiheutuvat tavanomaiset menot sekä ne tavanomaiset terveydenhuollon kustannukset, joita muun lainsäädännön nojalla ei korvata. Lisäksi korvaus sisältää lastensuojelulain (417/2007)

nojalla perhehoitoon sijoitetulle lapselle tai nuorelle hänen omaan käyttöönsä mainitun lain nojalla annettavat käyttövarat.

Perhehoitajalain 3 §:n 4 momentin mukaan kulukorvauksen lisäksi maksetaan korvaus sellaisista perhehoidossa olevan henkilön yksilöllisistä tarpeista johtuvista terapian ja terveydenhuollon sekä alle 21-vuotiaan lapsen tai nuoren opinnoista aiheutuvista erityisistä kustannuksista, joita muun lainsäädännön nojalla ei korvata.

Perhehoitajalain 3 §:n 5 momentin mukaan pykälän 2—4 momentissa tarkoitettujen kustannusten lisäksi voidaan korvata perhehoidossa olevan henkilön lomanvietosta johtuvat ja erityisten harrastusten tai harrastusvälineiden aiheuttamat ja muut jatkuvaluontoiset tai kertakaikkiset erityiset kustannukset.

Perhehoitajalain 3 §:n 6 momentin mukaan perhehoitajalle hoidon käynnistämisestä aiheutuvista tarpeellisista kustannuksista maksettava korvaus (*käynnistämiskorvaus*) oli perhehoidossa olevaa henkilöä kohti vuoden 2006 tasossa enintään 2 440 euroa. Käynnistämiskorvauksella voidaan kattaa esimerkiksi asuntoon kohdistuvat välttämättömät kalusteet, vuodevaatteet, ensivaatekerta ja leikkikalut. Pykälän 7 momentin mukaan myös käynnistämiskorvauksen enimmäismäärä tarkistetaan kalenterivuositain vuoden alusta elinkustannusindeksin (lokakuu 1951 = 100) edellisen vuoden lokakuun vuosimuutoksen mukaisesti. Vuosittain tehtyjen tarkistusten jälkeen käynnistämiskorvauksen enimmäismäärä on vuoden 2009 tasolla ollut 2 663,76 euroa perhehoidossa olevaa henkilöä kohti. Keskimääräisen käynnistämiskorvauksen määrä on vuonna 2009 arviolta noin 1 500 euroa. Korvausta maksetaan vuosittain arviolta noin 500 perhehoidossa hoidettavan henkilön hoidon käynnistämistä. Tutkimuksiin perustuvaa tietoa ei ole käytettävissä.

Perhehoitajille maksettavien kulu- ja käynnistämiskorvausten määrien laskemisen perusteeksi elinkustannusindeksin pisteluvuksi on vuodelle 2009 vahvistettu 1750. Hallituksen esityksen valmisteluvaiheessa tuorein saatavissa oleva elinkustannusindeksin pisteluku on elokuulta 2009, jolloin se oli 1729. Indeksillä on lokakuusta 2008 elokuuhun 2009 alentunut noin 1,2 prosenttia.

2. Ehdotetut muutokset

Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen hallitusohjelman mukaan perhehoitolainsäädäntöä uudistetaan tavoitteena sijaishuollon painopisteen siirtäminen perhehoitoon. Myös perhetyötä vahvistetaan osana lastensuojelun avohuollon tukitoimia. Perhehoitajille maksettavien kulu- ja käynnistämiskorvausten aleneminen olisi ristiriidassa edellä mainittujen tavoitteiden kanssa.

Edellä esitetyn perusteella ehdotetaan, että perhehoitajalain kulu- ja käynnistämiskorvauksia ei alennettaisi nykyisessä poikkeuksellisessa hinta- ja taloustilanteessa elinkustannusindeksin pisteluvun alentumista vastaavasti vuoden 2010 alussa.

Perhehoitajalain 3 §:ään ehdotetaan lisättäväksi väliaikaisesti uusi 8 momentti, jonka mukaan vuonna 2010 sovelletaan samaa elinkustannusindeksin pistelukua kuin vuonna 2009. Vuonna 2010 tulisi siten sovellettavaksi elinkustannusindeksin pisteluku 1750.

Kulukorvauksen vähimmäismäärä olisi siten vuonna 2010 sama kuin vuonna 2009 eli 375,08 euroa. Käynnistämiskorvauksen enimmäismäärä olisi niin ikään vuonna 2010 sama kuin vuonna 2009 eli 2 663,76 euroa.

Muutos ei koskisi perhehoitajalain 2 §:n 1 momentissa tarkoitettuja perhehoitajien palkkioita, jotka ovat kulu- ja käynnistämiskorvauksista poiketen sidottuja työntekijän eläkelain (395/2006) 96 §:ssä tarkoitettuun palkkakertoimeen, joka muodostuu palkkataso- muutoksesta (painokerroin 0,8) ja hintatason muutoksesta (painokerroin 0,2). Palkkataso- muutosta mittaavan, Tilastokeskuksen laskeman ansiotasoindeksin ollessa nousussa hintatason muutosta mittaavan kuluttajahintaindeksin alentuminen ei ole johtamassa perhehoidon palkkioiden alentumiseen.

3. Esityksen vaikutukset

3.1. Taloudelliset vaikutukset

Lakimuutoksen välittömät taloudelliset vaikutukset kohdistuvat valtion ja kuntien lisäksi erityisesti perhehoitajiin. Jos kulu- ja käynnistämiskorvauksia tarkistettaisiin elinkustannusindeksin 1,2 prosentin alenemisen

perusteella, kulukorvausten vähimmäismäärä alenisi 375,08 eurosta noin 370 euroon ja käynnistämiskorvauksen enimmäismäärä alenisi 2 663,76 eurosta noin 2 632 euroon.

Perhehoitajien kulukorvauksia on arvioitu maksettavan vuonna 2010 noin 28,5 miljoonalla eurolla, josta valtionosuus olisi 9,9 miljoonaa euroa. Käynnistämiskorvauksia on arvioitu maksettavan vuonna 2010 noin 0,8 miljoonalla eurolla, josta valtionosuus olisi 0,3 miljoonaa euroa. Yhteensä kulu- ja käynnistämiskorvauksia on arvioitu maksettavan vuonna 2010 noin 29,3 miljoonaa euroa, josta valtionosuus olisi 10,2 miljoonaa euroa. Perhehoitajien kulu- ja käynnistämiskorvaukset sisältyvät sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuden perusteena oleviin laskennallisiin kustannuksiin. Vuodesta 2010 lähtien sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuus on osa kuntien peruspalvelujen valtionosuutta momentilla 28.90.30.

Perhehoitoliitto ry:ssä on käynnissä valtakunnallinen perhehoitajien rekrytointihanke, johon on vuonna 2009 myönnetty myös valtion rahoitusta. Vaativasta työstä maksettavien korvausten tason alentumisella saattaisi olla kielteinen vaikutus uusien perhehoitajien hakeutumiseen alalle, jolle jo nyt on haasteellista saada uusia toimijoita. Perhehoito on laitoshoidon edullisempi vaihtoehto, joten perhehoidon vähentyessä myös kalliimman laitoshoidon tarve kasvaisi.

Esitys liittyy vuoden 2010 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

3.2. Yhteiskunnalliset vaikutukset

Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksia koskeva yleissopimus tuli Suomessa voimaan vuonna 1991. Sopimuksen 3:1 artiklan mukaan kaikissa julkisen ja yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuimen, hallintoveranomaisten tai lainsäädäntöelinten toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Perhehoidon korvausten tason säilyttäminen edesauttaisi perhehoitopaikkojen määrän pysymistä edes nykyisellä tasolla ja olisi siten lasten etujen mukaista.

Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut Perhehoidon valtakunnallisen toimintaohjel-

man ja lainsäädännön kehittämistyöryhmän, jonka toimikausi päättyy 31.12.2010. Työryhmän tehtävänä on arvioida perhehoitolainsäädännön uudistamisen tarve ottaen huomioon hallitusohjelman mukaisen tavoitteen perhehoidon osuuden lisäämisestä erityisesti lastensuojelun sijaishuollossa.

Eduskunta myönsi vuoden 2008 talousarviossa määrärahan perhehoidon valtakunnalliseen kehittämiseen. Raha on kohdennettu erityisesti perhehoidon valtakunnallisen rekrytoinnin kehittämiseen. Sosiaali- ja terveysministeriö on tehnyt sopimuksen Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen kanssa perhehoidon valtakunnallisen toimintaohjelman laatimiseksi ajalla 1.3.2009—31.12.2010.

Ehdotettu lakimuutos yhdessä Perhehoidon valtakunnallisen toimintaohjelman ja lainsäädännön kehittämistyöryhmän työn sekä valtakunnallisen toimintaohjelman kanssa tukevat perhehoidon edellytysten turvaamista ja yhteiskunnallisesti tärkeän perhehoitotyön

toteuttamista.

4. Asian valmistelu

Asia on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä. Esitystä valmisteltaessa on kuultu Suomen Kuntaliittoa ja Perhehoitoliitto ry:tä.

5. Riippuvuus muista esityksistä

Esitys liittyy valtion vuoden 2010 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

6. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2010 ja olemaan voimassa 31 päivään joulukuuta 2010.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotus

Laki

perhehoitajalain 3 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 3 päivänä huhtikuuta 1992 annetun perhehoitajalain (312/1992) 3 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 948/2006, väliaikaisesti uusi 8 momentti seuraavasti:

3 §

tiin. Pisteluku on 1750.

Sen estämättä, mitä 7 momentissa säädetään, 2 ja 6 momentissa tarkoitettujen sekä toimeksiantosopimuksessa sovittujen kulu-
korvausten määrät tarkistetaan vuonna 2010 käyttäen sitä elinkustannusindeksin pistelukua, jonka mukaan vuoden 2009 alussa maksettavina olleiden korvausten suuruus lasket-

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 2010 ja on voimassa 31 päivään joulu-
kuuta 2010.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 2 päivänä lokakuuta 2009

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Peruspalveluministeri *Paula Risikko*